

Наслідки відключень електроенергії та фактори, які сприяють соціальній стійкості

Листопад 2025 року | Україна

Ключові тези

- **В Україні й надалі існує ризик відключень електроенергії.** Попри те, що протягом більшої частини 2025 року були відсутні планові відключення електроенергії по всій країні (як це було у попередні роки), авіаудари і погана погода залишаються причинами перебоїв в електропостачанні. Відключення електроенергії є звичним явищем у повсякденному житті на прифронтових територіях. До жовтня графіки відключень було запроваджено на регіональному рівні.
- **Загалом є відчуття стійкості, сформоване досвідом і заходами з мінімізації ризиків, а саме: застосуванням генераторів, якісними процесами цивільного захисту та комунікацією між суб'єктами реагування і громадськістю.** Однак у кризовій ситуації зазначені заходи з мінімізації можуть виявитися недостатньо дієвими. Такі заходи потребують підтримки.
- **Через комплексний характер відключень електроенергії до них важко підготуватися.** Існуючі заходи з мінімізації ризиків можуть бути посилені міжнародними партнерами за рахунок їхньої обізнаності з процесами цивільного захисту і здійснення стратегічних інвестицій.

Контекст та обґрунтування

Метою Зимового плану реагування є забезпечення «захисту найбільш вразливих груп населення від холоду у зимовий період за рахунок надання мультисекторальних критично важливих послуг і допомоги».¹

Разом з тим у плані визначено «ключову прогалину», що стосується «впливу відключень електроенергії і пошкоджень об'єктів критичної інфраструктури, з метою визначення на основі фактів пріоритетів реагування для найбільш вразливих груп населення у міських і сільських районах/містах».

Розробляючи дане дослідження, фахівці REACH мали на меті сприяти інформаційному заповненню існуючої прогалини.

Попри серйозний ризик відключень електроенергії взимку, пошкодження об'єктів інфраструктури є довгостроковою проблемою, і стійкість важлива впродовж усього року.

Фото: рух машин у центрі Києва під час відключення електроенергії, листопад 2024 року, REACH.

Огляд дослідження

У даному інформаційному бюлетені поєднуються первинні інтерв'ю із вторинним аналізом. У рамках дослідження, яке тривало у період з липня по вересень 2025 року, фахівці REACH:

- провели напівструктуровані опитування 33 ключових інформантів;
- організували фокус-групи з 31 жителем, які зазнали відключень електроенергії;
- провели напівструктуровані опитування 9 жителів прифронтових сіл;
- проаналізували відповідну законодавчу базу та документацію, яка регулює екстрене реагування;
- проаналізували існуючі дослідження про відключення електроенергії в Україні і за кордоном;
- проконсультувалися з експертами з відповідних питань.

Детальніше про методологію на с. 7.

Поняття відключень електроенергії

Відключення електроенергії є комплексним явищем із соціальної та технічної точки зору. Існує багато можливих причин, кожна з яких має свої наслідки і способи усунення.

За даними Управління ООН зі зменшення ризику катастроф (UNDRR), «терміни і визначення можуть відрізнятися, іноді суттєво, в різних операційних контекстах і агентствах».² Навіть визначення тривалих відключень є нечітким, де тривалість може бути від «кількох годин до днів або навіть тижнів».³

Попри складність надання ємкого визначення відключень електроенергії, важливо заздалегідь продумати способи реагування. Так, наслідки відключень електроенергії, такі як перебої зі зв'язком і зупинка транспорту, можуть серйозно ускладнити координацію реагування у той період.

Наслідки відключень електроенергії можна описати через призму каскадів,⁴ які можуть бути технічними або соціальними. Технічні каскади можуть включати перебої у роботі телекомунікаційних веж або водяних насосів. Соціальні каскади можуть включати деморалізацію або неможливість виконувати звичну діяльність. У разі планових відключень

ключові об'єкти інфраструктури можна захистити, що зменшить каскади.

Каскадний зв'язок. Наприклад, неможливість приготувати їжу, розрахуватися карткою або отримати доступ до цифрових медичних записів — кожен з цих аспектів знаходиться як в технічній, так і соціальній площині.

Відключення світла позначаються на усьому суспільстві, проте на певних групах людей або закладах вони позначаються швидше або ж сильніше. Реагування на відключення світла залежатиме від їхнього масштабу та тривалості. Чим більшу зону охоплюють відключення, тим довше вони триватимуть і тим комплекснішими можуть бути потреби.

Для втілення заходів реагування може бути необхідна співпраця між агентствами, у тому числі така, що виходить за рамки звичних моделей роботи. Обов'язки можуть бути нечітко окреслені порівняно зі звичною робочою ситуацією.

Суспільство може реагувати по-різному. Навіть у межах тієї самої події частина людей може адаптуватися відносно легко, тоді як на інших вона матиме сильний негативний вплив.

Каскад — це:

«динаміка, яка спостерігається під час катастроф, коли [...] первинні наслідки можуть активувати інші явища, що своєю чергою призведуть до значних наслідків».⁴

Людський фактор

В академічному коментарі зазначається, що аналітики і фахівці з планування схильні розглядати все з технічної точки зору, «ігноруючи соціальний аспект» відключень електроенергії та їхній вплив на населення.³

Якщо ж людський фактор враховується, то виключно як *причина* катастрофи, причому «менше уваги приділяється тому, що люди відчують в таких ситуаціях».⁵

Відключення електроенергії в Україні

З 2015 року в Україні фіксуються відключення електроенергії внаслідок кібератак, поганої погоди та авіаударів.⁶ ⁷

Відключення електроенергії внаслідок пошкодження об'єктів інфраструктури відбуваються з 2022 року.⁸ Взимку 2022–2023 року і влітку 2024 року по всій країні було запроваджено масштабні планові відключення електроенергії.

Взимку 2024–2025 року найгірший сценарій планових відключень не реалізувався.⁹ Проте були локальні відключення електроенергії, спричинені авіаударами або ж несприятливими погодними умовами.

Деякі міста та села в Україні відключені, і для них неможливо відновити електропостачання внаслідок проблем з доступом, пов'язаних з війною. У деяких випадках ці населені пункти були відключені ще з 2022 року.

За даними REACH, відключення електроенергії є частиною повсякденного життя у населених пунктах у межах до 50 км від лінії фронту.¹⁰

За інформацією, у 68% з 256 населених пунктів, досліджених у рамках моніторингу гуманітарної ситуації у травні 2025 року, спостерігалися відключення електроенергії протягом попередніх 30 днів. У 23% це відбувалося щодня.

За офіційними повідомленнями напередодні опалювального сезону 2025–2026 року, енергосистема України зможе витримати зимове навантаження без необхідності запроваджувати планові відключення електроенергії.¹¹ ¹²

Водночас у звітах також зазначалося, що ця оцінка залишатиметься актуальною у разі відсутності нових пошкоджень об'єктів

інфраструктури.

За даними військових аналітиків, зі звітів ООН і заяв політиків, станом на вересень 2025 року енергетична інфраструктура є об'єктом обстрілів.¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ За припущеннями мер Харкова, оприлюдненими у жовтні, «ця зима стане найважчою для Харкова від початку повномасштабної війни».¹⁷

У жовтні 2025 року сильна буря спричинила масштабне відключення електроенергії в Одесі.¹⁸ Того ж тижня у Чернігівській області було запроваджено графік відключень після обстрілів енергетичних об'єктів.¹⁹ Обстріли тривали понад тиждень, і відключення охопили й інші області.²⁰ ²¹ ²²

Інші інформаційні джерела:

Відключенням електроенергії присвячені дослідження як в Україні, так і за її межами.

Є корисні дослідження, які охоплюють загальну ситуацію і наслідки для секторів захисту, сільського господарства, охорони здоров'я та освіти, а також для людей з інвалідністю в Україні. Крім того, є дослідження, присвячені динаміці енергетичного сектору в Україні.³ ⁴ ⁵ ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³²

Співфінансується
Європейським Союзом

REACH Informing
more effective
humanitarian action

Відключення електроенергії у Кодексі цивільного захисту України

В Україні є розроблений Кодекс цивільного захисту.³³ Існує відповідна законодавча база і документація щодо конкретних ситуацій і секторів.^{34 35 36}

Різні види надзвичайних ситуацій визначаються у контексті їхніх причин та наслідків. Сюди входить 12 конкретних визначень, пов'язаних з відключеннями електроенергії.³⁵

Крім того, надзвичайні ситуації класифікуються за чотирма рівнями:

- об'єктовим;
- місцевим;
- регіональним;
- державним.

У Кодексі цивільного захисту додатково

визначено чотири режими роботи:

- режим повсякденного функціонування;
- режим підвищеної готовності;
- режим надзвичайної ситуації;
- режим надзвичайного стану.

На місцевому і регіональному рівнях реагування регулюється Планом реагування.³⁷

Надзвичайна ситуація воєнного характеру може також означати, що місцевий рівень отримує особливі повноваження.

Так, попередження про несприятливі погодні умови, які можуть вивести з ладу електромережу, може активувати стан підвищеної готовності.

Ці документи є відносно універсальними.

В них чітко окреслені ролі під час різних

режимів реагування на надзвичайні ситуації.

Крім того, у документах затверджено, як органи координуватимуть дії в рамках своїх компетенцій з метою ліквідації наслідків катастрофи.

За наявності формально визначених порогових значень може бути так, що не всі відключення електроенергії потраплятимуть в категорію надзвичайної ситуації.

Наприклад, відключення електроенергії можуть бути заплановані з метою виконання ремонтних робіт. Навіть незаплановані відключення можуть обмежуватися невеликою територією або ж усунути досить швидко і в межах звичайного бюджету.

Втім, навіть тоді, коли такі ситуації мають контрольований характер, вони мають певний негативний вплив на населення.

Ключові суб'єкти реагування у разі відключень електроенергії

Конкретна ситуація та органи місцевого самоврядування визначають, які суб'єкти реагування будуть ключовими. Однак загалом такими суб'єктами можуть бути:

- виконавча гілка місцевої влади;
- комісія з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій (місцева або регіональна);
- регіональне управління ДСНС України;
- регіональне відділення ураженої енергетичної компанії;
- регіональне військово-керівництво;
- староста (представники місцевої влади на рівні підгромади);
- соціальні та медичні працівники;
- працівники у пунктах незламності.

«Я думаю, що все-таки те тренування, про яке я казав, яке відбулось напередодні в грудні 2023 року, і за його підсумками (уточнення і планів реагування, і відпрацювання планів реагування, і взаємодії служб між собою, і в подальшому використання навиків на практиці), воно дало свої плюси і результати. [...]

Користуючись цією можливістю, я все-таки хотів би подякувати і головам територіальних громад, і керівникам сільськогосподарських підприємств району — всім службам, які були задіяні в ліквідації цих наслідків за оперативну і злагоджену роботу. Я так думаю, що [...] нам спільними силами цих служб вдалося досить таки оперативно ліквідувати наслідки негоди та повернути весь район, всі територіальні громади, всі системи життєзабезпечення, критичні інфраструктури до нормальної роботи [...]», —

розповідь заступника голови районної адміністрації у Миколаївській області щодо відключень електроенергії у січні 2024 року.

Вплив відключень електроенергії на населення

Під час інтерв'ю з фахівцями REACH люди розповідали про різні наслідки відключень електроенергії.

Найбільше вирізнялися дві проблеми, а саме: втрата доступу до води і перебої зі зв'язком.

За поширеною інформацією, перебої з водопостачанням та зв'язком можуть з'явитися протягом кількох годин залежно від району. Загальні статистичні дані щодо цього відсутні. У разі відключень може запуститися каскадний ефект, наприклад, у секторі охорони здоров'я.

Щодо зв'язку, вежі не можуть передавати мобільний сигнал, а роутери не можуть забезпечити доступ до інтернету.

Що стосується водопостачання, проблеми виникають передусім з перекачуванням води. Це може позначитися на централізованих системах у населеному пункті, колодязях і водопроводі в будинках. У ширшій літературі представлено інші проблеми, які виникнуть у довгостроковій перспективі, наприклад, з водоочищенням і водовідведенням.⁵

Учасники також зазначили проблеми, які можуть виникнути внаслідок перебоїв з водопостачанням і зв'язком.

Набутий досвід

Учасники поділилися думками щодо того, як змінювалася ситуація впродовж років, і висновками після конкретних серйозних інцидентів.

Загалом в усіх інтерв'ю і обговореннях підкреслювалася доцільність використання генераторів. Під час обговорення конкретних випадків ключові інформанти постійно згадували про необхідність генераторів і супутнього обладнання для технічного обслуговування. Один учасник розповів про аудит енергостійкості об'єкта після інциденту.

Генератори можуть бути ефективним рішенням проблеми каскадів, яка згадувалася найчастіше.

Наприклад, водяні насоси і телекомунікаційні вежі можна забезпечити електроенергією за рахунок альтернативних місцевих джерел. Навіть якщо домогосподарства не матимуть опалення і можливості користуватися побутовою технікою, наявність генераторів

без подачі води набагато важче вирішувати побутові задачі. Відсутність води позначається не лише на гігієні, а й на теплопостачанні. Якщо у будинку централізоване теплопостачання, бойлер не може подати нагріту воду через радіатори без електроживлення. У випадках районного опалення будинки все одно неможливо буде забезпечити гарячою водою. Наслідки є відчутними як для домогосподарств, так і установ.

Відсутність зв'язку позначається на багатьох аспектах повсякденного життя, наприклад, на роботі торгових залів, офісів. Виконання адміністративних завдань також ускладнюється. Це може мати наслідки для вразливих груп людей, а саме: ускладнювати надання соціальної допомоги або ж обмежувати доступ до медичних документів.

Крім того, відсутність зв'язку позначається на заходах реагування. В таких умовах суб'єктам реагування складніше здійснювати координаційну діяльність та інформувати населення.

Серйозне занепокоєння викликає також сектор охорони здоров'я. Електроенергія потрібна для роботи медичного обладнання. Однак нерідко вважалося, що генератори можуть забезпечити роботу медичних закладів.

у громадських хабах може полегшити ситуацію для потерпілого населення.

Генератори бувають приватного і загального користування. Деякі працівники органів місцевої влади, які брали участь в опитуванні в Одесі, Миколаївській і Кіровоградській областях, говорили про виділення резервних генераторів, тоді як інші — про вже встановлені генератори. Наприклад, соціальні інститути і відповідні підприємства інвестували у генератори та інші резервні джерела живлення. У деяких випадках у рамках реагування фермери надали у користування обладнання.

Окрім необхідності забезпечити запас генераторів, дві важливі стратегічні цілі постають з інформації з інтерв'ю, присвячених обговоренню конкретних ситуацій.

Перша ціль була пов'язана із забезпеченням роботи систем зв'язку і вважалася пріоритетною у рамках реагування. Зв'язок необхідний для

Учасник А: «Якщо світла немає, то і водопостачання часто не працює. Насос не качає, немає води. Черги в автоматах, або автомати не працюють, електрики немає».

Учасник В: «Її можна пити, але [треба] кип'ятити. А кип'ятити не можна, тому що нема світла»,

— обговорення у фокус-групі, Харків.

«Теплопостачання в будинках теж залежить від електроенергії. Є мотор, який подає воду. Якщо немає світла, навіть якщо опалення газове, воно не функціонуватиме. [...] Якщо немає електроенергії, не буде і опалення»,

— соціальний працівник, Харківська область.

«Але основна проблематика – це відсутність мобільного зв'язку як наслідок відключення електроенергії. [...] Наприкінці 2022 року, коли у нас декілька районів міста взагалі залишилась без зв'язку, і людина їхала на машині до пожежної частини сказати, що горить квартира»,

— Департамент надзвичайних ситуацій Харківської міської ради.

інформування населення і координації завдань.

Друга ціль полягала у забезпеченні спроможності у соціальному реагуванні. Йдеться, наприклад, про обладнання хабів з метою створення комфортних умов.

Крім того, було обговорено важливість комунікації з населенням. Очікування ключових інформантів з органів місцевої влади і жителів у фокус-групах були достатньо схожими, оскільки обидві групи зазначили однакові способи комунікації.

Застосування конкретної комунікаційної стратегії залежить від району та інциденту. У фокус-групах з більшістю сільських жителів учасники жартівливо закликали один одного сходити до голови, щоб вирішити проблеми під час відключень або ж називали конкретних працівників органів місцевої влади, з якими б вони поговорили. У Харкові учасники ділилися досвідом звернення на громадську гарячу лінію 1562.³⁸

Як наразі адаптувалися установи та населення

Попри те, що учасники згадали ряд негативних наслідків відключень електроенергії, важливо відмітити зміни, які відбулися з 2022 року.

Навіть під час інтерв'ю щодо складних кількадечних відключень ключові інформанти розповідали про ситуації, коли каскади були відсутні або мали обмежені наслідки.

Така ж тенденція спостерігалася під час обговорень на більш загальну тему з ключовими інформантами у Харківській і Чернігівській областях. В інтерв'ю прослідковувалося, що вищезгадані ситуації були можливими завдяки наявності якісних заходів з мінімізації ризиків та адаптованості населення.

Під час обговорень у фокус-групах часто звучало, що люди навчилися краще реагувати порівняно із ситуацією на початку повномасштабного вторгнення. Учасники зазначали, що вони вживають основні запобіжні заходи, зокрема мають при собі павербанки і роблять запаси свічок, ліхтариків на батарейках і консерв.

Інший простий спосіб адаптації полягав у зменшенні власної активності. В одній фокус-групі учасники зазначили, що під час відключень вони нічого не роблять. Просто очікувати може бути найкращим вибором

для здорових людей у відносно комфортних умовах.

Як представлено нижче, серед ключових інформантів було загальне розуміння того, що якщо є можливість забезпечити надання основних послуг, тоді можна адаптувати робочі процеси до ситуації. За отриманою інформацією, у деяких випадках навіть водопостачання і зв'язок, які зазвичай є основними проблемами, функціонували безперебійно.³⁹ Аналогічна ситуація була з лікарнями, коли, попри їхній надзвичайно критичний стан, в інтерв'ю висловлювалося переконання про їхню готовність до короткотривалих відключень.

Попри поширені свідчення учасників щодо успішної адаптації, залишалися певні проблеми.

У трьох з п'яти фокус-груп учасники висловлювали занепокоєння щодо гіршої підготовки населення, ніж раніше. Крім того, у фокус-групах говорили про те, що рівень підготовки залежить від соціального класу, оскільки заходи з мінімізації ризиків, наприклад, придбання резервних джерел живлення, можуть бути дорогі.

Крім того, учасники фокус-груп були налаштовані досить песимістично щодо можливих відключень електроенергії, які

триватимуть довше одного дня. Так, вони казали: «Тут немає про що говорити» або «До цього навіть не підготуєшся».

Один учасник прямо зазначив, що думатиме про це взимку, бо потребуватиме опалювати свій будинок.

«Ми стикнулися з цим всі на початку війни, просто вже це забули»,

— житель Харківської області.

«Це ж не тільки в Одесі була проблема, це була загальна така національна проблема. І для того, щоб перемістити дані [пацієнта], навіть змінилися алгоритми роботи цієї електронної системи охорони здоров'я [...] Але це ніяк не відображувалося саме на прийомі пацієнтів, і [люди/пацієнти] це не відчували»,

— медичний працівник в Одесі.

«Звісно, я не скажу, що там подача була, наприклад, така 100% [...], але навіть те водопостачання було, воно здійснювалось, і в принципі люди були з водою»,

— представник районної адміністрації у Миколаївській області.

Фактори, які сприяють формуванню стійкості

Розмірковуючи про власні стратегії реагування на відключення електроенергії, ключові інформанти назвали багато факторів, які сприяли формуванню стійкості. В інтерв'ю, присвячених обговоренню конкретних випадків, чітко простежувалися три теми.

Передусім було багато нормативних тверджень щодо ефективності і точності протоколів реагування на надзвичайні ситуації. Учасники говорили про оприлюднені плани реагування і практики, які вони опанували під час навчання та з досвіду. Вони також позитивно відгукувалися про своїх колег і працівників інших агентств, коли ті були надійними і гнучкими в роботі або ж працювали понаднормово.

Крім того, під час інтерв'ю дуже помітною була тема комунікації з населенням. За даними, інформація поширювалася через різні засоби масової інформації, у тому числі друковані і цифрові.

Учасники наводили приклад, коли органи місцевої влади діяли проактивно, зокрема розміщували листівки на вході до будинків з метою інформування населення про послуги, очікувану тривалість відключень або ж використовували відповідні для цього канали у соціальних мережах.

По-третє, пункти незламності вважалися невід'ємною частиною реагування.⁴⁰ Вони є оперативною частиною урядової стратегії і раніше охоплювалися гуманітарними програмами.^{41 42}

Дане поняття набуло ширшого значення, яким називають будь-яке місце, де люди можуть отримати доступ до генераторів і часто базових зручностей (місця для сидіння, гарячі напої або їжа). Вважалося також, що широке використання генераторів у приватному секторі сприяє формуванню стійкості.

Деякі коментарі вказували на те, що органи місцевої влади в рамках реагування розгортають такі простори перепочинку, наприклад, надаючи доступ населенню до урядових приміщень.

За отриманою інформацією, у більш сільській місцевості старости відіграють дуже важливу роль у реагуванні. Вони можуть брати участь як у міжвідомчій координації, так і комунікації з населенням.

Крім того, ключові інформанти обговорювали роль НУО, як у контексті звичайної діяльності, так і ситуативного реагування.

Загалом жителі надавали позитивні відгуки, стверджуючи, що органи місцевої влади та енергетичні компанії надійно працюють над вирішенням проблем. Як зазначалося вище, жителі розповіли про кроки, які б вони зробили з метою отримання інформації.

Фактори, які перешкоджають формуванню стійкості

Незважаючи на те, що населення і уряд вживають заходів з метою мінімізації ризиків і здійснення підготовки до відключень електроенергії, висловлювалися думки про конкретні проблеми, які можуть виникнути.

В інтерв'ю, присвячених обговоренню конкретних випадків, згадки про матеріальні проблеми були досить помітними. Ключові інформанти згадували про відсутність основних запасів. З огляду на те, що генератори є важливим заходом з мінімізації, існують проблеми, пов'язані з їхнім технічним

обслуговуванням. Ключові інформанти обговорювали питання доступності запасних частин і навіть пального. Це свідчить про проблеми з фінансуванням або логістикою у рамках реагування.

В Україні непроста ситуація на ринку праці, про що йшлося під час інтерв'ю. На думку ключових інформантів, не завжди вистачає інженерів, щоб усунути несправності.

У воєнний час інженери та аварійно-рятувальні служби опиняються під загрозою.⁴³

Ключові інформанти звернули увагу на важкі умови праці у зоні конфлікту для цих спеціалістів.

Крім того, обговорювалося питання обмеженого фінансування. Один працівник органів місцевого самоврядування повідомив про відсутність можливості інвестувати у виробництво енергії. Інший же учасник вважав, що обсяги міжнародного фінансування зменшилися порівняно з попередніми роками.

Умови проживання у селах, які повністю знеструмлено

У серпні 2025 року у рамках партнерства з благодійним фондом «Єдність та сила» фахівці REACH організували польове дослідження у селах поблизу Лиману. Невелика кількість людей досі проживає у цих селах. Учасники розповіли про складні умови проживання у прифронтових населених пунктах, які було відключено від електромережі. Попри те, що енергопостачання було відновлено у сусідніх селах, за словами ключових інформантів, цього не вдалося досягнути у Щуровому, Брусівці і Старому Каравані.

Технічні проблеми, з якими стикнулися жителі, були подібними до тих, які було зафіксовано під час коротших екстрених відключень електроенергії. Проте тривалість відключення і обмежені можливості відновити електропостачання посилювали негативні наслідки для населення.

Ситуація у цих громадах характеризувалася масштабними руйнуваннями житла та інфраструктури, значними безпековими ризиками і складними дилемами. За приблизними оцінками старости Щурового, було пошкоджено 80% будівель, причому коефіцієнт відновлення складав 0%. Учасники говорили про погіршення ситуації, причому будинки зазнавали пошкоджень «внаслідок постійних обстрілів». Попри складну ситуацію, шість осіб прямо висловили бажання залишитися у місці свого перебування.

За словами учасників, з 2022 року було відключено електроенергію. Вони розповіли, що користуються генераторами, частина з яких, вочевидь, була надана обласною міською адміністрацією.

Однак, з огляду на значні витрати, пов'язані з роботою генераторів, люди економно споживають електроенергію. Учасники зазначали, що вмикають генератори лише на короткий час і ретельно обирають, які прилади до них підключати. Власниця магазину поділилася, що вимушена перекласти витрати, пов'язані з роботою генератора, на покупців за рахунок підвищення цін.

Відсутність стабільного електропостачання мала каскадний ефект на роботу інших комунальних служб. Воду набирали з колодязів, але нерідко для накачування води потрібна була електроенергія. За словами учасників, без підключення до електромережі вони не могли застосовувати електронасоси. Натомість вони використовували ручні насоси або бутильовану воду. Як і в попередніх прикладах, учасники повідомили про неможливість скористатися центральним опаленням внаслідок відключень електроенергії.

Водночас люди не могли поливати свої городи внаслідок проблем з доступом до води. Відповідно, за повідомленнями, посіви скоротилися, з чого можна зробити висновки, що це позначиться на продовольчій безпеці населення.

Відключення вплинули також на ситуацію зі зв'язком. За інформацією, були відсутні послуги мобільного зв'язку. Один житель зазначив, що дізнавався новини з телевізійних програм. Однак, за його словами, він не вмикав телевізор надовго з міркувань економії пального. Це потенційно призводить до недостатньої поінформованості населення щодо зміни ситуації.

«До війни у нас була свердловина, але вона працювала від електрики.

Коли пропало світло, пропала і вода.

Доводилося ходити по селу і набирати воду у сусідів, у кого були колодязі або ручні колонки. Потім з горища дістали ручний насос для своєї свердловини і встановили його»,

— житель Щурового.

«Для нас найбільш серйозними і відчутними пошкодженнями залишаються відсутність електроенергії і знищення основного моста.

Особливо гостро потрібна підтримка у відновленні електроенергії: без неї село не зможе нормально жити і розвиватися»,

— житель Старого Каравану.

«Зараз через відсутність електроенергії користуватися електроприборами неможливо, а отже, залишається лише пічне опалення.

Якби відновили електропостачання, зиму було б набагато простіше пережити, особливо тим, у кого залишилися електрорічки або конвектори.

Поки ж доводиться сподіватися лише на дрова і власні сили»,

— житель Старого Каравану.

Висновки

З початку повномасштабного вторгнення РФ у 2022 році населення України стикнулося із серйозними відключеннями електроенергії. Відтоді державні установи, працівники органів місцевого самоврядування, служби екстреної допомоги і широка громадськість пристосувалися до відключень. З урахуванням цього досвіду було запроваджено заходи з мінімізації ризиків, протестовано плани реагування і визначено пріоритети стратегічного реагування. У дискурсі питання відключень електроенергії менш помітні порівняно з попередніми роками, проте проблема зберігається. Проблеми виходять за межі енергетичного сектора, створюючи каскадний ефект, який впливає на інші послуги і все суспільство. Точна динаміка кожного відключення електроенергії залежить від причини, тривалості, масштабу і спроможності адаптації або реагування.

Серйозне занепокоєння викликала ситуація з доступом до води і зв'язку, проте постраждати може будь-який сектор. Завдяки якісним інтерв'ю фахівці REACH установили, що суб'єкти реагування загалом вважають свої процеси ефективними і надійними. Стійкість формується щоразу, коли можливо застосувати альтернативні джерела енергії (зокрема генератори), і зміцнюється хорошими соціальними зв'язками і проактивною комунікацією з населенням. За отриманою інформацією, у разі наявності пункти незламності є ефективним рішенням.

Водночас стійкість може бути хиткою у разі відсутності або неповноти заходів з мінімізації ризиків. Ключові інформанти вказали на наявні проблеми, зокрема брак працівників і фінансування. Якщо використання генераторів запобігає виникненню каскадного ефекту, вразливість у цьому випадку полягатиме в ймовірності аварій або виснаження запасів пального. У деяких прифронтових районах відсутнє стабільне електропостачання.

Наслідки відключень електроенергії складні і важкопередбачувані. Екстрені відключення можуть виникнути раптово внаслідок несприятливих погодних умов або бойових дій. У той час як відключення електроенергії тривалістю до однієї доби створюють труднощі, але є контрольованими, залишається висока ймовірність більш тривалих відключень.

Стратегічні інвестиції в енергетичну безпеку об'єктів критичної інфраструктури і хабів сприяють соціальній стійкості. Інтегрованість у структуру екстреного реагування забезпечує суб'єктам реагування можливість діяти під час кризи.

Огляд методології

Збір первинних даних проводився у період з серпня по вересень 2025 року. Було визначено два загальні напрямки: дослідження загальної ситуації або конкретного випадку в минулому.

У Харківській і Чернігівській областях фахівці REACH організували обговорення у п'яти фокус-групах з жителями і п'ятнадцять інтерв'ю з ключовими інформантами, які є працівниками органів місцевої влади, соціальними працівниками і керівниками лікарень. Учасникам було запропоновано поділитися власним досвідом, пов'язаним з відключеннями електроенергії, і власними поглядами на поточну ситуацію.

Крім того, фахівці REACH провели сімнадцять інтерв'ю з ключовими інформантами, під час яких обговорювалися конкретні випадки. Профілі ключових інформантів були однаковими і охоплювали також інженерів. Сім учасників розповіли про інцидент в Одесі, який тривав з 4 по майже 10 лютого 2023 року.⁴⁴ Йшлося про відключення електроенергії по всьому місту внаслідок пожежі на підстанції. Одинадцять учасників згадали інцидент у Миколаївській і Кіровоградській областях із 7 по майже 9 січня 2024 року. Сотні населених пунктів постраждали внаслідок інциденту, спричиненого важкими погодними умовами.⁴⁵

Благодійний фонд «Єдність та сила», який є партнером REACH, провели польове дослідження у Лиманській громаді. У рамках ширшого інтерв'ю дев'ять місцевих жителів повідомили про власні проблеми, пов'язані з довготривалими відключеннями електроенергії.

Дослідження є якісним і, як наслідок, обмежене суб'єктивними поглядами учасників і дослідників. Людям важко пригадувати подробиці минулих подій. У рамках дослідження неможливо зробити висновки щодо готовності у будь-якому секторі.

Кінцеві висновки

- 1 УКГС ООН. [План реагування впродовж осінньо-зимового періоду 2025-2026](#)
- 2 UNDRR. [Відключення електроенергії або блекаут](#) (англійською)
- 3 Дуган та ін. [Соціальна вразливість перед довгостроковими відключеннями електроенергії](#), Міжнародний журнал досліджень зі зменшення ризику катастроф, с. 2, лютий 2023 р. (англійською)
- 4 Пескаролі та ін. [Каскадний ефект і ескалація масштабних відключень електроенергії: резюме для фахівців із надзвичайних ситуацій](#), Дослідження Університетського коледжа Лондона, листопад 2017 р. (англійською)
- 5 Петерманн та ін. [Що відбуватиметься під час блекауту: наслідки тривалих і масштабних відключень електроенергії](#), Офіс технологічної оцінки при Німецькому Бундестазі, с. 189, квітень 2011 р. (англійською)
- 6 Reuters. [Уряд США дійшов висновку, що причиною відключень електроенергії в Україні стали хакерські атаки](#), лютий 2016 р. (англійською)
- 7 BBC. [Відключення електроенергії в Україні було хакерською атакою](#), січень 2017 р. (англійською)

- 8 Моніторингова місія ООН з прав людини в Україні. [Обстріли об'єктів енергетичної інфраструктури України: шкода для цивільного населення](#), вересень 2024 р. (англійською)
- 9 ACAPS. [Обстріли об'єктів інфраструктури: оновлений прогноз і наслідки під час холодного сезону 2024-2025](#), лютий 2025 р. (англійською)
- 10 REACH. [Інформаційний бюлетень моніторингу гуманітарної ситуації](#), (англійською)
- 11 Укрінформ. [Чи будуть відключення світла: в Укренерго розповіли, як готуються до зими](#), вересень 2025 р. (англійською)
- 12 Міністерство енергетики України. [Україна готується до четвертої воєнної зими...](#), вересень 2025 р. (англійською)
- 13 Інститут з вивчення війни. [Оцінка російської наступальної операції](#), серпень 2025 р. (англійською)
- 14 ООН. [Виступ Генерального секретаря на засіданні Ради Безпеки щодо України](#), вересень 2025 р.
- 15 Моніторингова місія ООН з прав людини в Україні. [Захист цивільних осіб у збройному конфлікті](#), серпень 2025 р.
- 16 Українська правда. [Зеленський: Росіяни концентрують знову удари проти нашої енергетики](#), вересень 2025 р. (англійською)
- 17 Українська правда. [Прийде зима буде найважчою для Харкова за всі роки війни — мер Терехов](#), жовтень 2025 р. (англійською)
- 18 Суспільне. [В Одесі після нічної атаки без світла залишаються понад 46 тисяч споживачів](#), жовтень 2025 р.
- 19 Укрінформ. [Відключення електроенергії по всій Україні через російські обстріли, найгірша ситуація у Сумській, Чернігівській областях](#), жовтень 2025 р. (англійською)
- 20 Укрінформ. [Кілька областей залишилися без світла після російських обстрілів; Чернігівська область стикається з найбільш масштабними відключеннями](#), жовтень 2025 р. (англійською)
- 21 Укрінформ. [Російські атаки спричинили відключення електроенергії для споживачів у п'яти областях — Укренерго](#), жовтень 2025 р. (англійською)
- 22 Українська правда. [У Києві повернули світло 270 тисячам споживачів, у 3-х містах змінили графіки відключень](#), жовтень 2025 р.
- 23 Відділ з аналізу кризи в Україні, Mercy Corps. [Енергетична криза в Україні: урядові стратегії і гуманітарні наслідки](#), листопад 2024 р. (англійською)
- 24 Відділ з аналізу кризи в Україні, Mercy Corps. [Енергетична криза в Україні: наслідки для фермерів](#), січень 2025 р. (англійською)
- 25 Відділ з аналізу кризи в Україні, Mercy Corps. [Енергетична криза в Україні: наслідки для малих і середніх підприємств](#), квітень 2025 р. (англійською)
- 26 Ліга сильних. [Як відключення світла впливають на життя людей з інвалідністю](#), вересень 2024 р.
- 27 Лікарі за права людини. [Охорона здоров'я в темряві: наслідки російських обстрілів для енергетики України](#), грудень 2024 р. (англійською)
- 28 Кластер освіти і ЮНІСЕФ. [Навчання під час зими: ризики і реагування](#), січень 2025 р. (англійською)
- 29 Кластер захисту, Право на захист і УВКБ ООН. [Енергетична ситуація в Україні: вплив на життя та добробут людей](#), жовтень 2024 р. (англійською)
- 30 Міжнародне енергетичне агентство. [Енергетична безпека в Україні і майбутня зима: план дій в енергетиці для України і її партнерів](#), вересень 2024 р. (англійською)
- 31 ACAPS. [Україна: сценарії для зимового сезону 2025-2026](#) (англійською)
- 32 REACH. [Енергетична незахищеність в Україні: огляд гуманітарних і соціально-економічних наслідків](#), березень 2025 р. (англійською)
- 33 Верховна Рада. [Кодекс цивільного захисту України](#) (англійською)
- 34 Державна служба України з надзвичайних ситуацій. [Список законодавчих актів](#)
- 35 Державний комітет України з питань технічного регулювання та споживчої політики. [Класифікатор Надзвичайних Ситуацій](#)
- 36 Міністерство внутрішніх справ України. [Про затвердження Класифікаційних ознак надзвичайних ситуацій](#)
- 37 Гусятинська громада. [План реагування на надзвичайні ситуації Гусятинської селищної ради](#), до прикладу.
- 38 Місто Харків. [1562](#)
- 39 див. Кластер телекомунікацій у надзвичайних ситуаціях. [Огляд ситуації №51](#), вересень 2025 р. (англійською)
- 40 [Пункти незламності](#)
- 41 Міністерство розвитку. [Дайджест](#), вересень 2025 р. (англійською)
- 42 Кластер з питань житла. [Керівництво з видів діяльності, пов'язаних з планом гуманітарних потреб та реагування на 2024 рік](#), с. 45
- 43 Укрінформ. [У Сумській області російський дрон атакував машину, яка належала енергетикам](#), жовтень 2025 р. (англійською)
- 44 Одеське життя. [Одеса без світла: коли ліквідують наслідки аварії?](#), лютий 2023 р.
- 45 Reuters. [Через екстремальні зимові погодні умови понад 1 000 українських міст залишилися без світла](#), січень 2024 р. (англійською)

ПРО REACH

Ініціатива REACH сприяє розробці інформаційних інструментів та продуктів, які підвищують спроможність суб'єктів гуманітарної діяльності ухвалювати рішення на основі фактичних даних у контекстах надзвичайних ситуацій, відновлення та розвитку. Методології, які використовує REACH, охоплюють збір первинних даних і глибинний аналіз, а вся діяльність здійснюється через механізми міжвідомчої координації гуманітарної допомоги. REACH – це спільна ініціатива організацій IMPACT Initiatives, ACTED і Навчального та науково-дослідного інституту – Програми ООН з використання супутникової інформації в оперативних цілях (UNITAR-UNOSAT).

Співфінансується
Європейським Союзом

REACH Informing
more effective
humanitarian action